

vraagstukje heb bezig gehouden en meen toen de oplossing ervan gevonden te hebben, is het misschien niet ondienstig hier het resultaat van mijn onderzoek mede te deelen.

Beziet men de tusschenschotten in de nesten eenigszins nauwkeurig, dan zal men opmerken, dat zij tengevolge der wijze van samenstelling alle een convex-concaven vorm hebben en met de holle zijde steeds naar den nestingang zijn gekeerd. De bodem van elke cel is dus hol, de andere zijde, de „zoldering”, daarentegen bol. In de o.a. bij *Trypoxylon* soms vrij diepe holte nu legt de zich verspinnende larve steeds het staarteinde van haar lijf, waardoor dan vanzelf haar kop naar den uitgang van het nest wordt gericht.

Dat het aanvoelen der holligheid inderdaad de ligging der larve en daarmee die van het jonge insect bepaalt, bleek mij ook uit de volgende proef. Uit het geopende nest eener *Osmia* met verscheidene cellen gelukte het mij, alvorens de voedselvoorraden geheel verbruikt waren, de tusschenschotten van enkele cellen los te wrikken en deze, nadat ik ze had omgedraaid, weder op dezelfde plaatsen ongebroken te bevestigen, waarna het nest werd gesloten. Toen ik dit nu later opnieuw opende, bleken de larven der aldus behandelde cellen, en deze alleen, zich in de verkeerde richting, dus met den kop naar het blinde nesteinde, te hebben gelegd.

Breda, Mei 1934.

P. HAVERHORST.

Kannibalisme bij de rups van *Arctia caja* L.

Toen ds. J. J. van Schaick en ik op 4 Mei 1934 eene vogel- en vlinderexcursie ondernamen langs de spoorlijn van Soest naar Diemen, verzamelden wij op het traject, dat door het Naardermeer loopt, een aantal nog zeer jonge rupsjes van *Vanessa urticae* L., die wij op brandnetel vonden. Zij groeiden voorspoedig op. Den 2den Juni gingen de rupsen „hangen” en reeds dienzelfden dag waren de eerste poppen aanwezig.

In den ochtend van den 3den Juni een kijkje in het insectarium nemend, zag ik tot mijne verbazing, dat ééne der poppen ontbrak; alleen het spitse aanhechtingspuntje was nog aanwezig. Het raadsel werd echter spoedig opgelost: tegen het deksel van het insectarium, waar de *urticae*-rupsen bezig waren te verpoppen, bevond zich eveneens ééne mijner rupsen van *Arctia caja* L., die eene andere, nog weeke, *urticae*-pop met hare pooten stevig omklemd hield en bezig was ook deze op te peuzelen. Het spreekt vanzelf, dat ik de overige *caja*-rupsen — alle nagenoeg volwassen exemplaren — inderhaast in een ander insectarium overbracht, waar zij geen onheil konden aanrichten. Wellicht is het mijne eigen schuld geweest, dat de *caja*-larve, wat de Duitschers noemen, eene

„gelegentlike Mordraupe” werd. Gedurende de voorafgaande heete dagen had ik verzuimd de voedselplanten voor de *caja*-rupsen te ververschen, zoodat deze ongenietbaar waren geworden. Eene phytophage soort ging zodoende uit zelfbehoud tot kannibalisme over. Dit althans lijkt mij eene aannemelijke verklaring.

RINKE TOLMAN.

Soest, 3 Juni 1934.

Betrouwbaar adres voor de levering van Indiese insekten.¹⁾

Bij voortdurende ontvang ik aanvragen van handelaren en partikulieren uit allerlei landen, vooral uit Nederland, om levering van insekten, meer in het bijzonder vlinders, waarbij steeds het verzoek gevoegd is om opgave van de naam van een betrouwbaar handelaar, voor het geval ik zelf niet in staat zou zijn aan de aanvraag te voldoen. Het spreekt vanzelf, dat ik de reflektanten steeds teleur moet stellen, ook al, omdat mij tot nu toe geen goed adres bekend was.

Door toevallige omstandigheden kwam ik in kontakt met Mevr. M. E. Walsh te Soekaboemi, van wie ik een verzameling vlinders betrok. Deze levering beantwoordde aan de hoogste eisen, die men zou kunnen stellen. Alle exemplaren waren volkomen gaaf en niet afgevlogen, terwijl de prijs mij zeer matig voorkomt. De vlinders, die ik ontving, waren gedetermineerd en keurig verpakt. Ik kan dan ook genoemd adres met alle gerustheid aanbevelen. Voor prijzen en kondities heeft men zich rechtstreeks te wenden tot Mevr. M. E. Walsh, Djoharlan 1, Soekaboemi (Java). Ook voor Odonaten (gedetermineerd) en andere insekten (ongedetermineerd) kan men daar terecht. Ik vernam, dat Prof. Roepke te Wageningen reeds sedert lang vlinders van Mevr. Walsh betreft; event. reflektanten zouden bij hem wellicht verdere informatie kunnen inwinnen.

EDWARD JACOBSON.

Bandoeng (Java), Maart 1934.

Entomologiese utensiliën.¹⁾

Naar aanleiding van hetgeen Dr. J. Th. Oudemans in de Entomol. Berichten van 1 Nov. j.l. schreef, wil ik hier nog eens herhalen, wat ik een aantal jaren geleden in dit tijdschrift mededeelde, nl. dat de roestvrije insektenspelden

¹⁾ In „vereenvoudigde” spelling.